

«Γράμμα» από το μέτωπο της Μικρασίας

Όσα έγραψε στο ημερολόγιό του
ο πατέρας του Βασίλη Βασιλικού, Νίκος

ΝΙΚΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ
Το Ημερολόγιο της Μικρασιατικής
Εκστρατείας
Επιλεγόμενα: Βασίλης Βασιλικός,
Η Δίκη των Εξ
εκδ. Πατάκης, 2018, σελ. 313

Τον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Τα βιβλία που αφορούν στη Μικρασιατική Καταστροφή είναι περισσότερα από τη Μικρασιατική Εκστρατεία. Κάνω αυτόν τον διαχωρισμό ανάμεσα στο μέρος που αφορά στην τραγωδία του μικρασιατικού πληθυσμού, στην εμπειρία της προσφυγιάς, και σε εκείνο που αφορά στους χιλιάδες νέους Ελλαδίτες (και Μικρασιώτες) της εποχής που υπηρέτησαν στους κόλπους της Στρατιάς της Μικράς Ασίας.

Αναφέρω «χιλιάδες» αγνοώντας το ακριβές νούμερο όλων όσοι υπηρέτησαν από το 1919 έως και το 1922. Το βέβαιο είναι ότι μόνο το καλοκαίρι του 1921, ενόψει της μεγάλης (και αυτο-καταστροφικής) εκστρατείας στο Σαγγάριο, η Ελλάδα παρέταξε περί τις 225.000 άνδρες, αριθμός ρεκόρ πριν αλλά και μετά.

Ήταν λογικό το θέμα της προσφυγιάς να επισκιάσει το στρατιωτικό μέρος δεδομένου ότι άλλαξε πλήρως η πολιτισμική, ανθρωπολογική φυσιογνωμία της Μικράς Ασίας αλλά και της ίδιας της Ελλάδας στα κατοπινά χρόνια. Ωστόσο, μια ολόκληρη γενιά δοκιμάστηκε (και χάθηκε) σε εκείνα τα μέτωπα – πολλοί εκπρόσωποι της οποίας ήταν ντυμένοι στο χακί και βρισκόταν στη γραμμή των πρώων, έστω και με κάποιες παύσεις, ουσιαστικά από το 1912 (ο Στράτης Μυριβήλης ήταν ένας από αυτούς).

Είναι η γενιά που σε ένα δοκίμιό του ο Θανάσης Βαλτινός αποκαλεί «γενιά των Δράκων». Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι η αντίστοιχη τραυματική εμπειρία των χαρακμάτων του Α' Παγκοσμίου για τους Βρετανούς ή τους Γάλλους, ήταν για τους Έλληνες το ευρύτατο μικρασιατικό μέτωπο, μια πολεμική περιπέτεια που διήρκεσε τρία ολόκληρα χρόνια και κατέληξε στη γνωστή τραγωδία.

Εξάλλου, για ορισμένους στρατιωτικούς, ο λεγόμενος «Ελληνοτουρκικός πόλεμος 1919-1922», όπως ονομάζεται στο εξωτερικό,

Άνδρες της II Μεραρχίας κατά τις επιχειρήσεις στον ορεινό όγκο Τριώλου, τον Ιούνιο του 1920. Από το βιβλίο «Χρονικό Μικρασιατικού Πολέμου 1919-1922», εκδ. Τροχαλία, του Ιακώβου Ζ. Ακτοσόγλου.

**Ο Νίκος Βασιλικός
θα καθαρογράψει
ένα μέρος από
τις πολεμικές
σημειώσεις του το 1923
και ένα δεύτερο το 1935,
έγκλειστος
στη φυλακή.**

ήταν στην ουσία «ουρά» του 1914-18, ειδικά σε ό,τι αφορούσε το μέτωπο της Εγγύς Ανατολής.

Από αυτή την άποψη, η μαρτυρία, η ημερολογιακή μαρτυρία μάλιστα, ενός αυτόπτη μάρτυρα, ενός βετεράνου εκείνης της εκστρατείας, βαρύνει, πόσο μάλλον όταν πρόκειται για το χρονικό που άφη-

σε πίσω του ο πατέρας του διάσημου συγγραφέα μας Βασίλη Βασιλικού, Νίκος.

Στον τόμο που μόλις κυκλοφόρησε περιλαμβάνεται ολόκληρο το κείμενο που ο Νίκος Βασιλικός απέστειλε στον γιο του όταν ο τελευταίος βρισκόταν στο Παρίσι τον καιρό της δικτατορίας. (Η δοκιμασία, για γραφειοκρατικούς λόγους λίγο πολύ, που υπέστη ο συγγραφέας του «Ζ» μέχρι να μπορέσει να του δοθεί η άδεια να ανοίξει τον φάκελο έχει στοιχεία κωμικού διηγήματος, καθώς ο Β. Βασιλικός την αφηγείται με τον δικό του, γλαφυρό τρόπο.)

Ο Νίκος Βασιλικός, που υπηρέτησε από το 1918 έως το 1922 στη Μικρά Ασία, είχε αναφέρει μια δυο φορές πως είχε κρατήσει ημερολόγιο αλλά το 1971 μόλις ο Βα-

σίλης είδε από κοντά τι εννοούσε ο πατέρας του: μια λεπτομερέστατη αφήγηση από έναν άνθρωπο που είχε εμφανώς άνεση με την αφήγηση, που δεν εξωραϊζε και δεν είχε σκοπό να ηρωοποιήσει κανέναν, πόσο δε μάλλον τον εαυτό του.

Το περιεχόμενο

Ακραιφνής δημοκράτης, βενιζελικός ως το κόκαλο, ο Νίκος Βασιλικός θα καθαρογράψει ένα μέρος από τις πολεμικές του σημειώσεις το 1923 και ένα δεύτερο το 1935, έγκλειστος στη φυλακή, καταδικασμένος, προτού συλληφθεί ερήμην εις θάνατον για την αποτυχημένη επανάσταση υπέρ του Βενιζέλου. Η λατρεία του προς τον Βενιζέλο είναι όντως εμφανής σε διάφορα σημεία του ημερολογίου.

Ο τόμος περιέχει και ένα θεατρικό έργο-ντοκουμέντο, που συνέγραψε ο Βασίλης Βασιλικός με βάση τα πρακτικά της Δίκης των Εξ.

Ο ανά χειράς τόμος όμως περιέχει και ένα δεύτερο μέρος: ένα ιδιότυπο θεατρικό έργο-ντοκουμέντο που συνέγραψε ο Βασίλης Βασιλικός όταν ήρθαν στα χέρια του τα πρακτικά της Δίκης των Εξ, μέσω του φίλου του Αλέξη Λεβίδη, καταξιωμένου ζωγράφου σήμερα και εγγονού του στρατηγού Γεωργίου Χατζηανέστη, ο οποίος ήταν και ένας από τους εκτελεσθέντες στο Γουδί.

Όπως αναφέρει στο αντιπρολογικό του σημείωμα ο Β. Βασιλικός εύστοχα είδε στα πρακτικά εκείνα το πνεύμα ενός κειμένου που «θα παλλόταν από μια ιδιότυπη θεατρικότητα», όχι φυσικά χωρίς μια λεπτομερή, κοπιαστική επεξεργασία και επιμέλεια του αρχικού ντοκουμέντου. Το θεατρικό εκείνο δεν ευτύχησε αλλά τώρα έχουμε την ευκαιρία να το ξαναδούμε. Και είναι αλήθεια ότι η τραγικότητα εκείνων των στιγμών, όχι μόνον στους διαλόγους εντός του δικαστηρίου αλλά και στους καταληκτικούς μονολόγους των καταδικασμένων, και διασώζεται αλλά και αναδεικνύεται με τρόπο αξιοσημείωτο.

ΘΕΑΤΡΟ
Διεύθυνση Άλφρεντ Χάρντ

ΑΝΤΟΝ ΤΣΕΧΩΦ
Ο ΒΥΣΣΙΝΟΚΗΠΟΣ
ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΑΡΚΟΥΛΑΚΗΣ

Α
ΠΑΡΑΓΩΓΗ
ΑΘΗΝΑΪΚΑ
ΘΕΑΤΡΑ

Α-ΤΗ.GR

ΘΕΜΙΣ ΜΠΑΖΑΚΑ / ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΙΓΝΑΔΗΣ / ΚΟΡΑ ΚΑΡΒΟΥΝΗ
ΑΘΗΝΑ ΜΑΞΙΜΟΥ / ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΤΣΙΦΑΣ / ΣΙΣΣΥ ΤΟΥΜΑΣΗ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΙΝΙΑΡΗΣ / ΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΟΛΛΑΣ / ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ / ΤΑΣΟΣ ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ / ΓΕΩΡΓΙΑΝΝΑ ΝΤΑΛΑΡΑ

365
TICKET365.GR
211 1000 365
viva.gr 11876

Χορηγοί Επικοινωνίας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΚΑΖΑΝΤΖΑΚΗΣ - ΖΟΡΜΠΙΑΣ
ΜΙΑ ΑΛΗΘΙΝΗ ΦΙΛΙΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΤΑΣΙΝΑΚΗΣ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ: ΘΑΝΑΣΗΣ ΑΓΑΘΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ποιος ήταν ο αληθινός Ζορμπάς;
Πώς γνωρίστηκε με τον Καζαντζάκη;
Πώς δέθηκε η φιλία τους;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ ΠΕΝΗΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ
η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

www.kastaniotis.com